

การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย ในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7

Application of the Four Noble Truths to Promote the Resolution of Drought and Flood Problems in Suphan Buri Province of The Water Resources Office 7

ภิญโญ สุนทรวิภาต¹, นพดล ดีไทยสงค์², วิชชุกร นาครชน³ และ พระครูโสภณวีรานุวัต⁴
Pinyo Soondhornvipata¹, Noppadon Deethaisong², Witchugon Nakthon³
and Phra Khru Sophonweeranuwat⁴

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College, Thailand

Corresponding Author, E-mail: ¹sunton.mome@gmail.com

Retrieved: July 31, 2025; Revised: August 20, 2025; Accepted: August 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยสัจ 4 กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 และ 3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 400 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการบรรเทาอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการฟื้นฟูและด้านการสูบน้ำซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเตรียมการอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยสัจ 4 กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในภาพรวมพบว่ามี ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .335$) พิจารณารายด้านพบว่า ด้านทุกข์มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($R = .282$) ด้านสมุทัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($R = .112$) ด้านนิโรธมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .340$) และด้านมรรคมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .341$)

3. แนวทางการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 พบว่า ด้านทุกข์เน้นการเข้าใจปัญหาทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ด้านสมุทัยเน้นการวิเคราะห์สาเหตุจากพฤติกรรมและการจัดการที่ผิดพลาด ด้านนิโรธเน้นการสร้างเป้าหมายด้านการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน และด้านมรรคเน้นการวางแผนเชิงระบบ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ภัยแล้งและอุทกภัย; หลักอริยสัจ 4; การจัดการทรัพยากรน้ำ

Abstract

This research article aims to 1) study the level of drought and flood problem-solving efforts in Suphan Buri Province by the Office of Water Resources 7, 2) examine the relationship between the Four Noble Truths and the resolution of drought and flood problems in Suphan Buri Province by the Office of Water Resources 7, and 3) propose an application of the Four Noble Truths to enhance the effectiveness of drought and flood problem-solving in the area. The study employed a mixed-methods research design, combining quantitative research through the distribution of questionnaires and qualitative research via in-depth interviews with 10 key informants. Content analysis was conducted in context, and descriptive narratives were presented alongside frequency tables of key informants to support the quantitative findings. Data analysis involved frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The research results were found as follows;

1. the overall level of problem-solving regarding droughts and floods by the Office of Water Resources 7 was moderate. The mitigation aspect was at a high level, followed by recovery and response, which were moderate, while preparedness was also rated moderate.

2. The relationship between the Four Noble Truths and overall efforts in solving drought and flood issues showed a moderate positive correlation ($R=.335$). When examined by component: Dukkha (suffering) had a low positive correlation ($R= .282$); Samudaya (origin) had a very low positive correlation ($R= .112$); Nirodha (cessation) showed a moderate positive correlation ($R = .340$); and Magga (path) also showed a moderate positive correlation ($R= .341$).

3. The proposed guidelines for applying the Four Noble Truths are as follows: Dukkha emphasizes understanding problems both physically and mentally; Samudaya focuses on analyzing the causes stemming from improper behaviors and management; Nirodha highlights setting sustainable goals for water management; and Magga focuses on systematic planning, promoting participation, and building long-term community resilience.

Keywords: Drought and Flood; Four Noble Truths; Water Resources Management

บทนำ

ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภัยแล้งและอุทกภัยที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในหลายพื้นที่ จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่ชัดเจน เนื่องจากตั้งอยู่ในลุ่มน้ำท่าจีนซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ทำให้มีความเสี่ยงทั้งต่อภาวะน้ำท่วมในฤดูฝนและปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง (ไศจรินทร์ วรพันธ์, 2566) สถานการณ์ดังกล่าวยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อเผชิญผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งก่อให้เกิดความไม่แน่นอน เช่น ฝนตกผิดฤดูกาลหรือฝนทิ้งช่วง ส่งผลให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำต้องเผชิญกับความซับซ้อนและข้อจำกัดมากขึ้น แม้จะมีความพยายามจากภาครัฐในการตรากฎหมายและกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหา แต่ในทางปฏิบัติกลับยังคงพบข้อจำกัดจากความซ้ำซ้อนของภารกิจระหว่างหน่วยงานและการขาดบูรณาการเชิงระบบ (รัชวิชัย

วงศ์, 2564) ขณะทำงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ยังคงเน้นไปในด้านเทคนิคหรือวิศวกรรมมากกว่ามิติทางสังคมและจิตสำนึกของคนในพื้นที่ (ทิม ปัตตะพงษ์, 2562) จึงก่อให้เกิดช่องว่างที่ควรศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการบูรณาการหลักคิดทางพุทธศาสนา เช่น หลักอริยสัจ 4 ที่สามารถใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาสาเหตุ วางเป้าหมาย และพัฒนาแนวทางแก้ไขที่เป็นระบบและยั่งยืนในระดับชุมชนและท้องถิ่น (ณัฐวีร์ พุ่มระชฎี, 2024)

เมื่อพิจารณาถึงบริบทของจังหวัดสุพรรณบุรี จะพบว่าสภาพพื้นที่ดังกล่าวสะท้อนปัญหาที่กล่าวมาอย่างเด่นชัด โดยในช่วงฤดูฝนมักเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะเมื่อมีฝนตกหนักเกินกว่าระบบระบายน้ำจะรองรับได้ และยังได้รับผลกระทบจากการระบายน้ำของเขื่อนกระเสียวซึ่งทำให้ระดับน้ำสูงขึ้นจนกระทบต่อการเกษตร ชุมชน และเส้นทางคมนาคม ในทางกลับกัน ช่วงฤดูแล้งกลับเผชิญกับปัญหาน้ำในแหล่งธรรมชาติลดลงอย่างมาก ส่งผลให้ไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร เกษตรกรจำนวนมากจึงประสบปัญหาผลผลิตลดลง โดยเฉพาะข้าว อ้อย และพืชเศรษฐกิจที่พึ่งพาน้ำชลประทานอย่างต่อเนื่อง ปัญหานี้ทวีความชัดเจนมากขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2560–2567 ซึ่งสุพรรณบุรีเผชิญทั้งภัยแล้งรุนแรงที่ทำให้ปริมาณน้ำในเขื่อนและแหล่งกักเก็บลดต่ำสุดในรอบหลายปี และน้ำท่วมฉับพลันที่เกิดขึ้นในบางพื้นที่เมื่อฝนตกหนักเกินค่าเฉลี่ย สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความผันผวนของสภาพภูมิอากาศที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จังหวัดจะต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการน้ำอย่างจริงจัง เช่น การเพิ่มศักยภาพของแหล่งกักเก็บน้ำ การพัฒนาระบบระบายน้ำ และการรณรงค์ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพในการเกษตร เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในอนาคต (กรมประชาสัมพันธ์, 2567)

จากการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวทำให้เห็นได้ชัดว่า ภัยแล้งและอุทกภัยที่เกิดขึ้นกับจังหวัดสุพรรณบุรีไม่เพียงเป็นปัญหาทางกายภาพ แต่ยังมีผลกระทบในเชิงโครงสร้างทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหานี้จึงไม่อาจอาศัยเพียงมาตรการด้านเทคนิคหรือวิศวกรรมเท่านั้น แต่ควรมีกรอบคิดที่ครอบคลุมและยั่งยืน โดยหลักอริยสัจ 4 สามารถตอบโจทย์ได้ในฐานะกรอบแนวคิดทางพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการน้ำ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ทุกข์ คือการตระหนักถึงปัญหา สมุทัย คือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริง นิโรธ คือการกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา และมรรค คือการวางแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นขั้นตอน หากสำนักงานทรัพยากรน้ำ ภาค 7 นำกรอบคิดดังกล่าวมาปรับใช้ จะสามารถพัฒนากระบวนการแก้ไขที่ตรงประเด็น ครอบคลุม และตอบสนองต่อสภาพปัญหาของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังช่วยให้การจัดการทรัพยากรน้ำมีความยั่งยืน สามารถใช้เป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ต่อการวางแผนนโยบายและการปฏิบัติในระดับท้องถิ่น ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และทำให้ผลการวิจัยสามารถนำไปต่อยอดได้จริงในการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการจัดการน้ำในอนาคต

บทความวิจัยนี้นำเสนอการศึกษาระดับการแก้ไขปัญหากลุ่มภัยแล้งและอุทกภัยของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยสัจ 4 กับการจัดการปัญหา และแนวทางการประยุกต์หลักธรรมเพื่อเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ โดยมุ่งหวังให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับการจัดการทรัพยากรในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติจริงในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการแก้ไขปัญหากลุ่มภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยสัจ 4 กับการแก้ไขปัญหากลุ่มภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหากลุ่มภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7

สมมติฐานการวิจัย

1. หลักอริยสัจ 4 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7
2. หลักอริยสัจ 4 ด้านทุกข์ (ปัญหาของภัยแล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7
3. หลักอริยสัจ 4 ด้านสมุทัย (สาเหตุของปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7
4. หลักอริยสัจ 4 ด้านนิโรธ (เป้าหมายของการแก้ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7
5. หลักอริยสัจ 4 ด้านมรรค (แนวทางแก้ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เศรษฐกิจ และระบบนิเวศของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ภัยแล้งทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค กระทั่งต่อภาคเกษตรกรรม และทำให้เกิดความแห้งแล้งของดิน ขณะที่อุทกภัยก่อให้เกิดความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน บ้านเรือน และพื้นที่ทางการเกษตร ปัญหาทั้งสองมีความเชื่อมโยงกันโดยตรงกับการบริหารจัดการน้ำและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างยั่งยืน แนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ หลักอริยสัจ 4 (ส.ม. (ไทย) 19/1703/543) สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ (การรับรู้ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย) สมุทัย (การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา) นิโรธ (เป้าหมายของการแก้ปัญหา) และ มรรค (แนวทางการแก้ปัญหา) ซึ่งหากสามารถนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการภัยแล้งและอุทกภัย จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีคุณธรรมและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 กับการแก้ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. ทุกข์: นิยามปัญหาเกี่ยวกับภัยแล้งและอุทกภัย ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ระบบเศรษฐกิจ และระบบนิเวศของประเทศ โดย ภัยแล้ง เป็นภาวะที่ปริมาณน้ำฝนต่ำกว่าปกติหรือมีฝนตกน้อยกว่าค่าเฉลี่ยเป็นระยะเวลาานาน ส่งผลให้แหล่งน้ำตามธรรมชาติแห้งขอด ขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และมีผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ภัยแล้งยังนำไปสู่ปัญหาคุณภาพน้ำ เช่น การเพิ่มขึ้นของความเค็มในน้ำใต้ดิน และปัญหาฝุ่นละอองที่เกิดจากความแห้งแล้งของดิน ในขณะเดียวกัน อุทกภัย เป็นภาวะที่มีน้ำท่วมขังในพื้นที่ที่ไม่ควรมีน้ำ หรือมีระดับน้ำสูงกว่าปกติจนเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อุทกภัยสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย เช่น ปริมาณน้ำฝนที่มากเกินไป การระบายน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ การตัดไม้ทำลายป่า และการขยายตัวของเมืองที่ไม่มีระบบจัดการน้ำที่ดี น้ำท่วมอาจแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น น้ำท่วมฉับพลัน น้ำท่วมขัง และน้ำท่วมจากพายุหมุนเขตร้อน ซึ่งแต่ละประเภทมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกันไป

การนิยามปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและต้องพิจารณาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน และผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม กระบวนการนิยามปัญหานี้สามารถแบ่งออกเป็น หกขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) การวิเคราะห์สภาพภูมิอากาศและปริมาณน้ำฝน (2) การตรวจสอบระดับน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติและอ่างเก็บน้ำ (3) การประเมินผลกระทบต่อภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม (4) การวิเคราะห์ผลกระทบต่อประชาชนและสังคม (5) การกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัย และ (6) การประเมินนโยบายและมาตรการที่มีอยู่ (เอกราช บุญเรือง, 2560)

2. สมุทัย: การค้นหาสาเหตุของปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย สาเหตุของปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยทางธรรมชาติและปัจจัยที่เกิดจากมนุษย์ ปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดฝนตกหนักผิดปกติในบางพื้นที่และฝนทิ้งช่วงในบางช่วงฤดู ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมและภัยแล้งสลับกัน ส่วนปัจจัยที่เกิดจากมนุษย์ เช่น การบริหารจัดการน้ำที่ขาดประสิทธิภาพ การตัดไม้ทำลายป่า การขยายตัวของเมืองที่ไม่เป็นระบบ และการขุดเจาะน้ำบาดาลมากเกินไป ทำให้ระบบนิเวศถูกทำลายและส่งผลให้เกิดปัญหาทางน้ำรุนแรงมากขึ้น

ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยมีสาเหตุที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับทั้งปัจจัยทางธรรมชาติและปัจจัยที่เกิดจากมนุษย์ โดยสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยทางธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศและระบบนิเวศ และ (2) ปัจจัยที่เกิดจากมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพและการ (พลัญญ์ อำไพ, 2556)

3. นิโรธ: ในบริบทของการแก้ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยเป็นภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศอย่างต่อเนื่อง การแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการลดผลกระทบและสร้างระบบบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ หลัก นิโรธ ในอริยสัจ 4 หมายถึง การดับทุกข์หรือการทำให้ปัญหาสิ้นสุดลง ซึ่งในบริบทของภัยแล้งและอุทกภัย หมายถึง การพัฒนานโยบายและมาตรการที่สามารถป้องกันและลดความรุนแรงของปัญหาได้อย่างเป็นระบบ การฟื้นฟูระบบนิเวศ การใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำ ล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล นิโรธของปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยจึงหมายถึง การสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อลดผลกระทบและป้องกันความสูญเสียในระยะยาว

แนวทางของนิโรธในการแก้ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย ประกอบด้วย 1) เป้าหมายของการจัดการน้ำอย่างยั่งยืนคือการพัฒนาระบบกักเก็บและระบายน้ำที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งออกแบบเมืองที่รองรับน้ำท่วมและเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อสร้างสมดุลของทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน 2) การฟื้นฟูระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมโดยการปลูกป่าฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ และสร้างแก้มลิงธรรมชาติ เป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของธรรมชาติในการกักเก็บน้ำและบรรเทาความรุนแรงของอุทกภัย 3) การใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยเทคโนโลยีประหยัดน้ำ เช่น ระบบชลประทานแบบหยด การนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ และการเก็บกักน้ำฝนเพื่อเพิ่มน้ำสำรองและลดผลกระทบจากภัยแล้ง 4) การสร้างระบบเตือนภัยและเสริมความสามารถในการปรับตัวของชุมชนด้วยการออกแบบบ้านที่ทนน้ำท่วม การฝึกอบรมความรู้ด้านการจัดการน้ำ และการพัฒนาอาชีพที่ไม่พึ่งพาน้ำมาก จะช่วยลดความสูญเสียจากภัยพิบัติ 5) การบริหารจัดการน้ำระดับประเทศและนโยบายภาครัฐควรบูรณาการข้อมูลด้านภูมิอากาศ ทรัพยากรน้ำ และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อกำหนดนโยบายแบบองค์รวมและโครงการขนาดใหญ่ที่ทำให้ระบบน้ำมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว (อริญญา ภูโคกค้อย, และ วิษณุ สุमितสวรรค์,(2562)

4. มรรค: แนวทางในการแก้ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย มรรค ในอริยสัจ 4 หมายถึง แนวทางแห่งการดับทุกข์ หรือแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหานี้ ในบริบทของภัยแล้งและอุทกภัย มรรคหมายถึง แนวทางและมาตรการที่สามารถนำมาใช้เพื่อจัดการปัญหาน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบและยั่งยืน ประเทศไทยเผชิญกับภัยแล้งและ

อุทกภัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ต้องอาศัยการบริหารจัดการน้ำอย่างรอบด้าน ทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ แนวทางเหล่านี้รวมถึงการวางแผนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาเทคโนโลยีการบริหารจัดการน้ำ การเสริมสร้างความสามารถของชุมชนในการปรับตัว และการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน หากมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ปัญหาก็จะคลี่คลายและอุทกภัยจะสามารถบรรเทาได้ และนำไปสู่สังคมที่สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล

การแก้ปัญหาก็จะคลี่คลายและอุทกภัยตามแนวทางอริยสัจ 4 ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยใช้ มรรค 8 เป็นแนวทางที่สามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาใช้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ได้แก่

- 1) สัมมาทิฐิ: เข้าใจสาเหตุและผลกระทบภัยพิบัติ
- 2) สัมมาสังกัปปะ: คิดเชิงบวก มุ่งสิ่งแวดล้อมยั่งยืน
- 3) สัมมาวาจา: สื่อสารข้อมูลน้ำถูกต้อง ทันเวลา
- 4) สัมมากรรมันตะ: ฟื้นฟูป่าไม้ แหล่งน้ำ ใช้เทคโนโลยี
- 5) สัมมาอาชีวะ: อาชีพใช้น้ำน้อย ทนแล้ง ประหยัด
- 6) สัมมาวายามะ: เพียรพัฒนา มาตรการสิ่งแวดล้อมต่อเนื่อง
- 7) สัมมาสติ: มีสติ อนุรักษ์น้ำ รักษาสมดุลธรรมชาติ
- 8) สัมมาสมาธิ: สมาธิ วางแผน จัดการน้ำเป็นระบบ (พระครูไพศาลศีลวัฒน์ ฐานจาโร, 2566)

กรอบแนวคิดการวิจัย

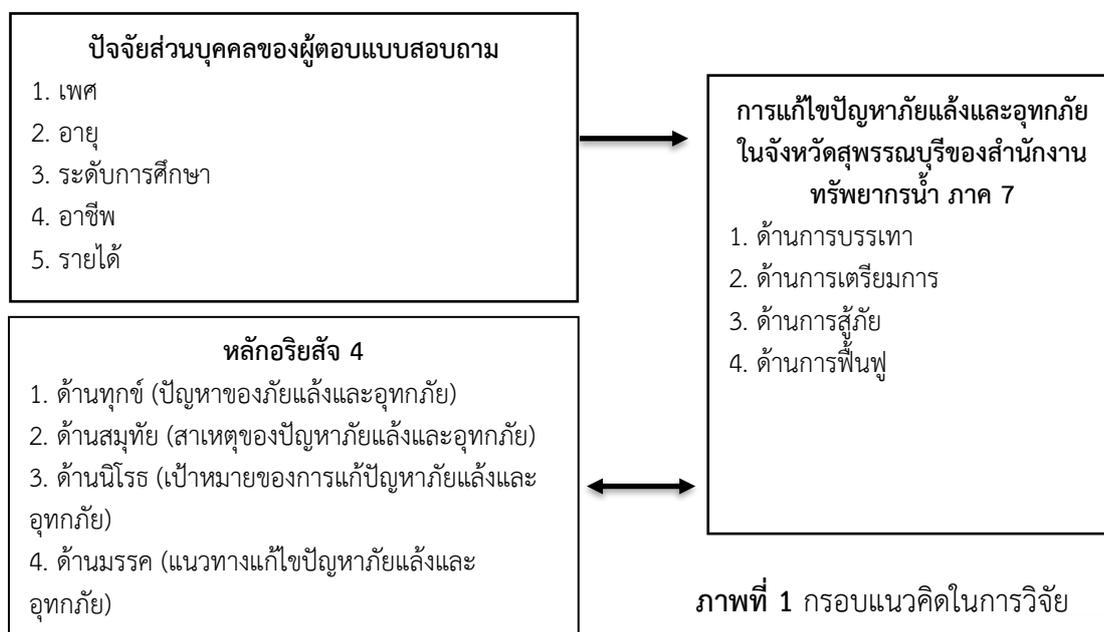
กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ดังนี้ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย (1) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ (2) หลักอริยสัจ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทุกข์ (ปัญหา) 2) สมุทัย (สาเหตุ) 3) นิโรธ (เป้าหมาย) 4) มรรค (แนวทาง) (ส.ม. (ไทย) 19/1081/543) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อการแก้ไขปัญหาก็จะคลี่คลายและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำ ภาค 7 โดยผู้วิจัยสังเคราะห์งานจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการบรรเทา 2. ด้านการเตรียมการ 3. ด้านการสู้ภัย 4. ด้านการฟื้นฟู (คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2567)

ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variable)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาระดับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยสัจ 4 กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติและหลักอริยสัจ 4 โดยพัฒนามาจากแนวคิดของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (2567) สำหรับคุณภาพของเครื่องมือ ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .909 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการภาคสนามในทั้ง 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบ 100 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 สดุดท้ายการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงใช้สถิติ Pearson's Correlation เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคนโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้บริหารภาครัฐระดับจังหวัดและอำเภอ จำนวน 2 คน, ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ จำนวน 2 คน, ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 คน, นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน, นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ลักษณะของเครื่องมือ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงหลักการ การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข คุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและพระพุทธศาสนา การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ มีการบันทึกเสียงและถอดเทป การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบทโดยการจำแนกประเด็นตามวัตถุประสงค์ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ไม่ใช้สถิติเชิงปริมาณในขั้นตอนนี้

ผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 จำแนกได้ดังนี้

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุด คือ เพศหญิง จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 55.25 รองลงมาได้แก่ เพศชาย จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.75 ตามลำดับ

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมาได้แก่ ช่วงอายุ 18-30 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.75 รองลงมาได้แก่ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50 ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25 รองลงมาได้แก่ 25,001 – 30,000 บาท จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 ตามลำดับ

อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุด คือ นิสิต/นักศึกษา จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.50 รองลงมาได้แก่ อาชีพอิสระ จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับของการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีโดยสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7

(n = 400)

การแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีโดยสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 ด้านการบรรเทา	3.87	0.57	มาก
2 ด้านการเตรียมการ	3.17	0.87	ปานกลาง
3 ด้านการสูบน้ำ	3.28	0.81	ปานกลาง
4 ด้านการฟื้นฟู	3.52	0.72	มาก
ภาพรวม	3.46	0.61	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับของการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีโดยสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.613) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ด้านการบรรเทา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.571) รองลงมา คือ ด้านการฟื้นฟู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.723) และด้านการสูบน้ำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.28, S.D. = 0.814) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการเตรียมการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.17, S.D. = 0.865) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยสัจ 4 กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยสัจ 4 กับแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์				
	1. ด้านการบรรเทา	2. ด้านการเตรียมการ	3. ด้านการสูบน้ำ	4. ด้านการฟื้นฟู	ภาพรวม
1. ด้านทุกข์ (ปัญหาของภัยแล้งและอุทกภัย)	.233**	.225**	.198**	.279**	.282**
2. ด้านสมุทัย (สาเหตุของปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย)		-0.062	-0.046	.246**	.112*
3. ด้านนิโรธ (เป้าหมายของการแก้ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย)			.201**	.379**	.340**

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม	
4. ด้านมรรค (แนวทางแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย)	.362**	.341**
ภาพรวม	.335**	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยสัจ 4 กับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($R = .335$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทุกข์ (ปัญหาของภัยแล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับต่ำ ($R = .282$) ด้านสมุทัย (สาเหตุของปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับต่ำ ($R = .112$) ด้านนิโรธ (เป้าหมายของการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($R = .340$) ด้านมรรค (แนวทางแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($R = .341$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านทุกข์ (ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย) พบว่าปัญหาในจังหวัดสุพรรณบุรีมีทั้งมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลง ความล้มเหลวของระบบน้ำ และผลกระทบทั้งเศรษฐกิจและจิตใจของประชาชน ความเข้าใจปัญหาในระดับชุมชนยังมีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

2) ด้านสมุทัย (สาเหตุของปัญหา) สาเหตุไม่ได้เกิดจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากพฤติกรรมมนุษย์ การพัฒนาเชิงกายภาพที่ไม่เหมาะสม และขาดการบูรณาการแผนท้องถิ่น การแก้ไขต้องเริ่มที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ

3) ด้านนิโรธ (เป้าหมายของการแก้ปัญหา) มุ่งสู่การลดโอกาสเกิดภัยแล้งและอุทกภัยซ้ำ โดยกำหนดเป้าหมายหลัก ได้แก่ การบริหารจัดการน้ำที่เชื่อมโยงทุกระดับ การมีแหล่งน้ำสำรอง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการพัฒนาระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ด้านมรรค (แนวทางแก้ไขปัญหา) วางแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำให้เหมาะสม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างระบบเตือนภัย การจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัคร และการปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์น้ำอย่างยั่งยืนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือการบรรเทา ขณะที่การฟื้นฟูและการสูบน้ำอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเตรียมการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแสดงถึงข้อบกพร่องที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนเพื่อเพิ่มความสามารถในการรับมือภัยพิบัติในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล สังวร (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า จุดแข็งด้านการบรรเทาภัยในช่วงเกิดเหตุซึ่งดำเนินการได้ในระดับที่น่าพอใจ ขณะเดียวกันต่างก็พบว่า การเตรียมการรับมือก่อนเกิดภัยยังเป็นจุดอ่อนสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งพัฒนา เช่น การวางแผนเชิงรุก การเตรียมบุคลากร และการจัดสรรทรัพยากรให้พร้อมรองรับสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเชิงป้องกันในระดับท้องถิ่นและระดับภาคให้สอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น

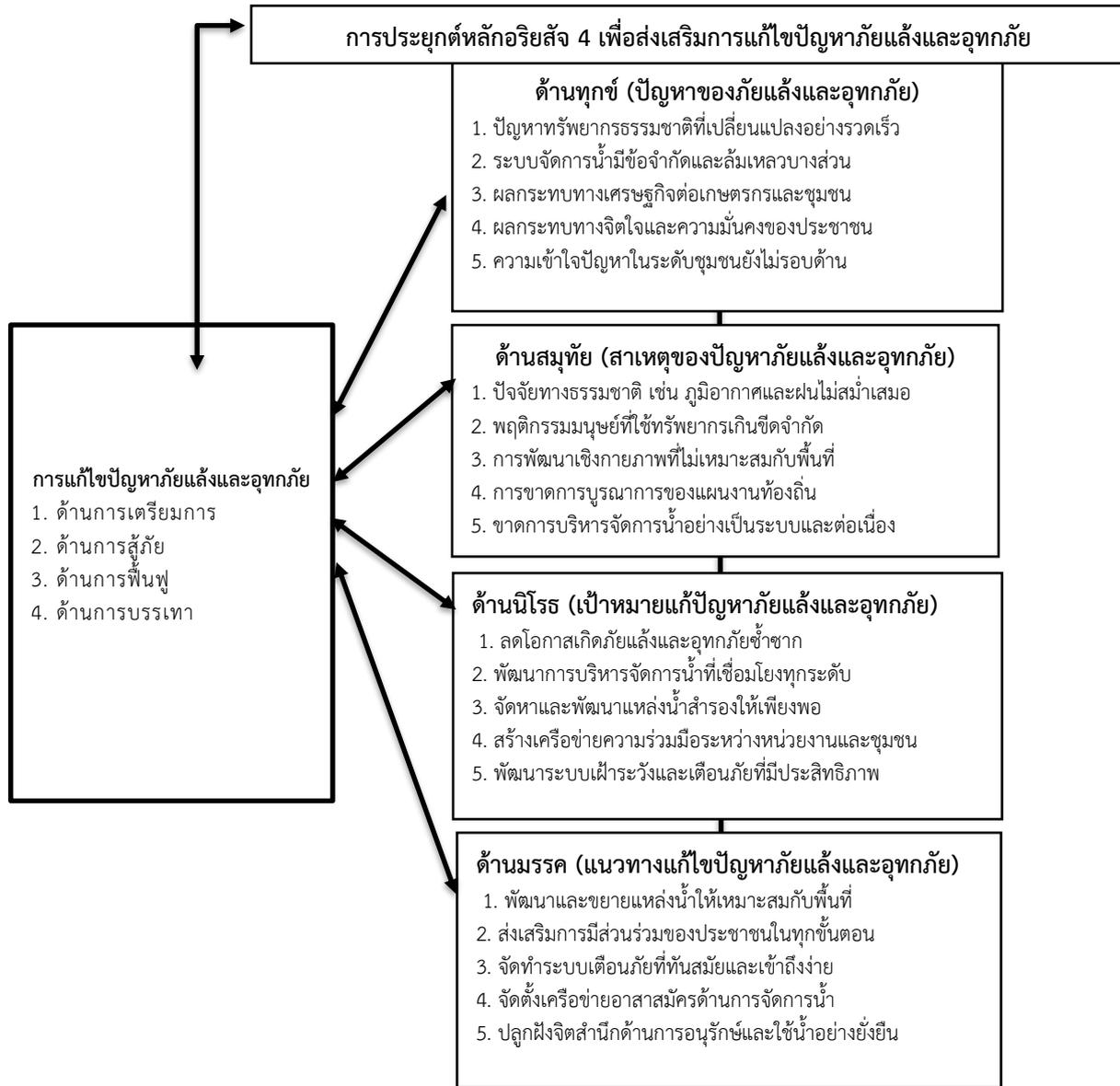
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลักอริยสัจ 4 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการแก้ไขปัญหาก็แล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 อยู่ในระดับปานกลาง ($R = .335$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทุกข์ (ปัญหาของภัยแล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการแก้ไขปัญหาก็แล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 อยู่ในระดับต่ำ ($R = .282$) ด้านสมุทัย (สาเหตุของปัญหาก็แล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการแก้ไขปัญหาก็แล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 อยู่ในระดับต่ำ ($R = .112$) ด้านนิโรธ (เป้าหมายของการแก้ปัญหาก็แล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการแก้ไขปัญหาก็แล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 อยู่ในระดับปานกลาง ($R = .340$) ด้านมรรค (แนวทางแก้ไขปัญหาก็แล้งและอุทกภัย) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการแก้ไขปัญหาก็แล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 อยู่ในระดับปานกลาง ($R = .341$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรับรู้และการดำเนินงานด้านเป้าหมายและแนวทางแก้ไขมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากกว่าการเข้าใจปัญหาและสาเหตุเชิงลึกในเชิงโครงสร้างและพฤติกรรม จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของอำพล ปุญญา (2560) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร พบว่าการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและการวางแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นระบบตามหลักการทางพุทธศาสนา โดยเห็นตรงกันว่า การเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง การตั้งเป้าหมายที่สอดคล้องกับธรรมะ และการดำเนินการแก้ไขอย่างมีขั้นตอน ช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการแก้ไขปัญหาก็แล้งและอุทกภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ด้านทุกข์ สะท้อนถึงความเดือดร้อนของประชาชนในหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบซ้ำซากและเรื้อรัง ซึ่งลดคุณภาพชีวิตอย่างชัดเจน 2) ด้านสมุทัย แสดงถึงสาเหตุที่เกิดจากการบริหารจัดการน้ำที่ขาดการบูรณาการ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และการวางแผนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริง 3) ด้านนิโรธ เสนอเป้าหมายคือการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน มีแผนยุทธศาสตร์ร่วมที่ประชาชนมีส่วนร่วม พัฒนาระบบเตือนภัย และฟื้นฟูพื้นที่หลังภัยให้เข้มแข็ง 4) ด้านมรรค เสนอแนวทางแก้ไขผ่านการบูรณาการหน่วยงาน พัฒนาการองค์ความรู้ประชาชน ใช้เทคโนโลยีประเมินสถานการณ์ และสร้างกลไกร่วมมีระยะยาวเพื่อความยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนและหน่วยงานมีความเข้าใจชัดเจนในเป้าหมายและแนวทางการแก้ไขมากกว่าการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุเชิงระบบที่ซับซ้อน จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร เพ็งเคลือบ (2567) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมะนัง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การนำหลักอริยสัจ 4 มาเป็นกรอบวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจปัญหา (ทุกข์) การค้นหาสาเหตุ (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมายของการแก้ไข (นิโรธ) และการวางแนวทางดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม (มรรค) ซึ่งส่งผลให้การจัดการปัญหาหรือความเสี่ยงมีความชัดเจน เป็นขั้นตอน และสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อการแก้ไขปัญหาก็แล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7” สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงระบบจากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการบริหารที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับภารกิจของภาครัฐในการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

**การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรี
ของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7**

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการสังเคราะห์การวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย สรุปได้ว่าการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในจังหวัดสุพรรณบุรีของสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 7 ช่วยทำให้เห็นกรอบแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ด้านทุกข์ ปัญหาที่พบครอบคลุมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ความล้มเหลวของระบบจัดการน้ำ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ จิตใจ และความเข้าใจในระดับชุมชนที่ยังไม่รอบด้าน

ด้านสมุทัย ชี้ให้เห็นว่าสาเหตุไม่ได้มาจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ การพัฒนาเชิงกายภาพที่ไม่เหมาะสม การขาดการบูรณาการแผนท้องถิ่น และการบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบ

ด้านนิโรธ มุ่งไปที่เป้าหมายการลดปัญหาซ้ำซาก โดยเน้นการจัดการน้ำที่เชื่อมโยงทุกระดับ การมีแหล่งน้ำสำรองที่เพียงพอ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการพัฒนาระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ

ด้านมรรค เน้นแนวทางแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน เช่น การพัฒนาและขยายแหล่งน้ำ การมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างระบบเตือนภัย การจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัคร และการปลูกฝังจิตสำนึกอนุรักษ์น้ำในชุมชน

กล่าวโดยสรุป งานสังเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่า หลักอริยสัจ 4 สามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบคิดเชิงพุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาภัยพิบัติทางน้ำ โดยทำให้การจัดการปัญหามีความรอบด้าน ครอบคลุมทั้งการนิยามปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุ การกำหนดเป้าหมาย และการวางแนวทางแก้ไขอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับการแก้ไขปัญหากล้าและอุทกภัยอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการเตรียมการที่ยังเป็นจุดอ่อนสำคัญ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพด้านการวางแผนเชิงป้องกัน การเตรียมบุคลากร และการจัดสรรทรัพยากรให้พร้อมอย่างเป็นระบบ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลักอริยสัจ 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการแก้ไขปัญหากล้าและอุทกภัยโดยเฉพาะในด้านเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการส่งเสริมความเข้าใจหลักธรรมทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุลและนำไปสู่การออกแบบนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทจริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 สามารถวิเคราะห์ปัญหา วางเป้าหมาย และกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบูรณาการหลักธรรมกับแผนบริหารจัดการภัยพิบัติในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการวิจัยไปยังพื้นที่ที่ประสบภัยพิบัติแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในบริบทที่หลากหลาย

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปัญหาของประชาชนกับความสำเร็จของการแก้ไขปัญหากล้าพิบัติ เพื่อพัฒนาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม

3. ควรสร้างนวัตกรรมการจัดการภัยพิบัติที่บูรณาการหลักอริยสัจ 4 กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2567). รายงานสถานการณ์อุทกภัยจังหวัดสุพรรณบุรี. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2567, จาก <https://thainews.prd.go.th/thainews/news/view/615150/?bid=1&utm>
- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (2567). แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2567, จาก https://www.disaster.go.th/upload/download/file_attach/55acacb4f1f7c.pdf
- จรัญญา จันดา. (2566). การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ร่วมกับระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ GIS สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพิศาลปัญญวิทยา (สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ณัฐวีร์ พุ่มระชัญญ์. (2024). ว่าด้วย “คน” ในการจัดการภัยพิบัติ. *วารสารวารสารการเมืองและสังคม*, 3(1), 77–81.
- ทิม ปัตตะพงษ์. (2562). การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติของเด็กวัยเรียนในพื้นที่เสี่ยงภัย. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 42(1), 43–51.
- พระครูไพศาลศีลวัฒน์ ฐานจาโร. (2566). รูปแบบการจัดการสภาพแวดล้อมและภาวะวิกฤตอุทกภัยของชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยาจังหวัดอ่างทอง. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 8(1), 126–139.
- พลัฏฐ์ อ่ำไพ. (2556). ทูทางสังคมท่ามกลางภัยพิบัติ: กรณีศึกษาภาวะอุทกภัยของตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2554. *วารสารวิจัยสังคม*, 36(2), 1–20.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชวิชญ์ วังศรี. (2564). ภัยพิบัติทางธรรมชาติกับความมั่นคงของชาติ: ปัญหาและผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมาย. *วารสารนิติปริทัศน์*, 1(2), 27–49.
- ศิริพร เพ็งเคลือบ. (2567). *กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โคจิรัตน์ วรพันธ์. (2566). ศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยในสถานการณ์ภัยพิบัติ. *วารสารวิชาการสารศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 6(3), 529–541.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล สัจวงษ์. (2561). *การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรัญญา ภูโคกค้อย และ วิษณุ สุमितสุวรรณ. (2562). การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านไต้ อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น. *วารสาร MCU นครปฐม*, 6(10), 5068–5083.
- อำพล ปุณญา. (2560). *รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอกราช บุญเรือง. (2560). การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการอุทกภัยและภัยแล้ง ในพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 7(3), 100–119.